

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Työ- ja elinkeinojaosto

Viite: HE 154/2022 vp

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2023

Keskuskauppakamari kiittää eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostoa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto otsikkoasiassa. Lausuntonaan Keskuskauppakamari esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Lausunnon pääkohdat

- Keskuskauppakamari on huolissaan valtiontalouden suuresta alijäämästä ja velkaantumisen jatkumisesta. Talouskasvun hiipuminen tulee johtamaan alijäämän kasvamiseen entisestään.
- Keskuskauppakamari muistuttaa, että Suomea vaivaa vakava osaajapula, joka haittaa yritysten toimintaa ja jatkuessaan tulee myös olemaan keskeinen uhka talouskasvulle ja kilpailukyvyn kehittymiselle.
- Kauppakamareiden tuoreen jäsenyrityskyselyn mukaan noin 70 prosenttia yrityksistä kokee pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Noin puolet yrityksistä arvioi, että pula osaavasta työvoimasta on rajoittanut yrityksen kasvua ja liiketoimintaa.
- Osaajapula ei näytä hellittävän lähitulevaisuudessa. Hidastunut talouskasvu ja jopa taantumun uhka eivät ole isossa kuvassa merkittävästi vähentäneet yritysten tarvetta osaavalle työvoimalle.
- Keskuskauppakamari kannattaa sosiaali- ja terveysalan koulutuksen lisäämistä keinona vastata alan työvoimatarpeeseen, mutta huomauttaa samalla, että ilman vetovoiman kasvattamista koulutusmäärien kasvattaminen ei tuo toivottua lopputulosta.
- Keskuskauppakamari kannattaa varhaiskasvatustukien alentamista ja näkee sen hyvänä keinona nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta ja kannustaa vanhempia nopeammin takaisin töihin.
- Keskuskauppakamari huomauttaa, että ammatillisen koulutuksen rahoitus tosiasiasa heikkenee määräaikaisten tulevaisuusinvestointien päätyttyä perusrahoituksen vahvistamisesta huolimatta.
- Keskuskauppakamari pitää koulutustaso nostamista tärkeänä keinona vastata tulevaisuuden osaajatarpeeseen, mutta huomauttaa, että tavoitteen saavuttaminen voi olla vaikeaa ilman lisärahoitusta koulutusmäärien kasvattamiseen.

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

Aleksanterinkatu 17, PL 1000 | 00100 HELSINKI | +358 9 4242 6200
kauppakamari.fi

- Keskuskauppakamari esittää koulutusvastuisiin ja -määriin liittyvän sääntelyn keventämistä, jotta oppilaitokset ja yritykset toiminta-alueillaan pystyvät ketterämmin vastaamaan alueen työvoima- ja osaamistarpeisiin.
- Keskuskauppakamari pitää Venäjän hyökkäyssotaa pakenevien ukrainalaisten auttamista erittäin tärkeänä ja painottaa, että aikuisväestön osalta tavoitteena pitää olla nopea työllistyminen, lasten ja nuorten osalta koulupolulle pääseminen.
- Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan yksi keskeisimpiä keinoja osaavan työvoiman saatavuuden haasteiden helpottamiseen on osaamiseen perustuvan maahanmuuton merkittävä lisääminen.
 - Keskuskauppakamari painottaa, että työhön perustuvan maahanmuuton positiivinen määrällinen kehitys johtuu ensisijaisesti pahentuneesta työvoimapulasta, ei hallituksen toimista.
- Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan osaamiseen perustuvan maahanmuuton vauhdittaminen vaatii sähköisen tunnistautumisen käyttöönottoa, kansallisen viisumin (ns. D-viisumi) lainsäädännön muuttamista, saatavuusharkinnasta luopumista, perheen yhdistämisen helpottamista sekä oleskelulupaprosessin digitalisaation ja automatisaation lisäämistä.

Yksityiskohtainen lausunto

Julkinen talous on saatava tasapainoon

Hallitus esittää vuoden 2023 talousarvion määrärahoiksi 80,5 miljardia euroa. Talousarvioesitys on noin kahdeksan miljardia euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Keskuskauppakamari on huolestunut julkisen talouden epätasapainosta ja valtion velkaantumisen jatkumisesta kestävämmällä tasolla. Koronasta ja Venäjän hyökkäyssodasta johtuva velkaantuminen on ollut osittain ymmärrettävää, mutta jatkuva lisävelkaantuminen ei ole Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan perusteltua eikä kestävä. Erityisen huolestuttavana voidaan pitää sitä, että vuosille 2022 ja 2023 ennustettu merkittävä talouskasvun hidastuminen tulee johtamaan alijäämän kasvun kiihtymiseen.

Keskuskauppakamari huomauttaa, että lähivuosina näkyvissä oleva talouskasvu ei riitä vahvistamaan julkisen talouden rahoitusasemaa ennalleen, ja julkinen talous pysyy selvästi alijäämäisenä myös tulevina vuosina. Julkisen talouden kestävyyttä heikentävät lisäksi myös rakenteelliset tekijät, kuten väestön ikääntyminen. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kasvaa valtiovarainministeriön mukaan arviolta hieman alle 73 prosenttiin vuoden 2023 aikana. Keskuskauppakamari painottaa, että ilman julkista taloutta vahvistavia toimia velkasuhde jatkaa kasvuaan koko 2020-luvun ajan.

Vuoden 2023 lopussa talousarvion mukaisen valtionvelan arvioidaan olevan noin 156 miljardia euroa, mikä on noin 56 prosenttia suhteessa BKT:hen. Valtionvelan korkomenot ovat nopeassa kasvussa, mikä tarkoittaa talousarvioesityksen mukaan vuodelle 2023 noin miljardi euroa

**KESKUS-
KAUPPAKAMARI**

Aleksanterinkatu 17, PL 1000 | 00100 HELSINKI | +358 9 4242 6200
kauppakamari.fi

enemmän korkomenoja kuin vuonna 2022. Keskuskauppakamari huomauttaa, että arvio korkomenoista on todennäköisesti liian optimistinen. Keskuskauppakamari pitää valtionvelan määrää ja kehitystä huolestuttavana, kun otetaan huomioon Suomen talouden rakenteelliset ongelmat kuten väestön ikääntyminen sekä heikko pitkän aikavälin väestöennuste, jotka heikentävät huoltosuhdettamme tulevana vuosina.

Valtava pula osaavasta työvoimasta

Kauppakamareiden tuoreen jäsenyrityskyselyn mukaan noin 70 prosenttia yrityksistä kokee pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Noin puolet yrityksistä arvioi, että pula osaavasta työvoimasta on rajoittanut yrityksen kasvua ja liiketoimintaa. Osaajapula ei näytä hellittävän lähitulevaisuudessa, sillä noin puolet yrityksistä ilmoitti, että rekrytointitarve kasvaa tai kasvaa merkittävästi seuraavan puolen vuoden aikana. Kun rekrytointitarpeen kehitystä kysyttiin 2–3 vuoden aikajänteellä, ilmoitti noin 70 prosenttia yrityksistä, että rekrytointitarve kasvaa tai kasvaa merkittävästi. Keskeisimmät rekrytointihaasteet johtuvat yritysten mukaan vähäisistä hakijamääristä, hakijoiden vähäisestä työkokemuksesta tai soveltumattomasta koulutuksesta sekä kannustinloukuista ja työvoiman liikkuvuuteen liittyvistä haasteista. Kysely tehtiin vuoden 2022 syyskuun lopulla ja siihen vastasi noin 1800 yritystä useilta eri toimialoilta ympäri Suomea.

Keskuskauppakamari pitää osaavan työvoiman saatavuuteen liittyviä haasteita merkittävänä uhkana talouskasvulle ja kilpailukyvyyn kehittymiselle. Jo nyt osaavan työvoiman saatavuuteen liittyvät ongelmat vaikeuttavat yritysten toimintaa. Keskuskauppakamari muistuttaa, että mikäli yritysten toiminta sakkaa osaajapulaa takia, heikentää se viiveellä myös koko Suomen talouskasvua. Pahimmillaan osaavan työvoiman saatavuuteen liittyvät haasteet johtavat siihen, että Suomeen ei tehdä uusia investointeja, yritykset joutuvat siirtämään toimintojaan muihin maihin tai jopa lopettamaan osittain tai kokonaan toimintansa.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sen vaikutukset yleiseen suhdannetilanteeseen ovat vaikuttaneet varsin vähän osaavan työvoiman tarpeeseen. Hidastunut talouskasvu ja jopa taantuman uhka eivät ole isossa kuvassa merkittävästi vähentäneet yritysten tarvetta osaavalle työvoimalle. Keskuskauppakamarin arvion mukaan väestörakenteen muutoksesta johtuva työikäisen väestön vähentyminen johtaa siihen, että osaavan työvoiman saatavuuden haasteet eivät hellitä aiemmin totutulla tavalla matalasuhdanteen aikana. Yrityksillä on huutava pula osaavasta työvoimasta nyt ja lähivuosien aikana osaavan työvoiman tarpeen ei ennakoida vähenevän.

Keskuskauppakamari edellyttää, että Suomessa otetaan käyttöön kaikki keinot, joilla voidaan vastata osaavan työvoiman tarpeeseen nyt ja tulevaisuudessa. Tähän kuuluu muun muassa työhön ja opiskeluun perustuvan maahanmuuton merkittävä lisääminen vähintään kansallisesti asetettujen tavoitteiden mukaisesti sekä kohtaanto-ongelman helpottaminen muun muassa osaamisen kehittämiseen tähtäävillä toimenpiteillä.

Tarvitaan toimenpiteitä osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi

Keskuskauppakamari on tyytyväinen, että talousarvioesityksessä on huomioitu osaavan työvoiman saatavuuden haasteet keskeisenä ongelmana. Talousarvioesitys sisältää kannatettavia toimenpiteitä osaajapulaan vastaamiseksi, mutta toimenpiteiden laajuus ja mittaluokka on ongelman kokoluokkaan nähden liian vaatimaton.

Keskuskauppakamari pitää erittäin kannatettavana varhaiskasvatusmaksujen alentamista 70 miljoonalla eurolla. Toimenpide on tehokas kahdella tapaa: se nostaa varhaiskasvatukseen osallistumisastetta ja kannustaa vanhempia töihin. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan pidemmän aikavälin tavoitteeksi pitäisi ottaa maksuton varhaiskasvatus. Uudistus tulisi toteuttaa tasapainoisen julkisen talouden reunaehdot huomioiden.

Sosiaali- ja terveysalan työvoimapula

Talousarvioesityksessä pyritään vastaamaan sosiaali- ja terveysalan akuuttiin työvoimapulaan lisäämällä alan koulutusta. Ammatilliseen koulutukseen suunnataan 30 miljoonan euron kertaluonteinen rahoitus lähihoitajien kouluttamiseen. Hoiva-avustajien kouluttamiseen osoitetaan noin 7,8 miljoonaa euroa valtionosuusrahoitteisena työvoimakoulutuksena sekä 10,8 miljoonaa euroa Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittamana koulutuksena. Keskuskauppakamari kannattaa sosiaali- ja terveysalan koulutuksen lisäämistä, mutta huomauttaa samalla, että alan vetovoima on heikentynyt merkittävästi viime vuosina, eikä koulutuspaikkojen lisääminen takaa työvoiman määrän kasvua.

Keskuskauppakamari painottaa, että sosiaali- ja terveysalan työvoimapulan helpottaminen koulutusmääriä kasvattamalla ei onnistu ilman toimenpiteitä vetovoiman kasvattamiseksi. Koronapandemia ja jatkuva negatiiviseen sävyyn julkisuudessa käytävä keskustelu alan tilanteesta ovat keskeisiä syitä alan vetovoiman heikentymiseen. Sosiaali- ja terveysalalle on myös saatava merkittävästi lisää ulkomaalaisia osaajia joko suoraan töihin tai ensin opiskelemaan ja sen jälkeen töihin. Ulkomaalaisten osaajien määrän kasvattaminen sosiaali- ja terveysalalla vaatii muun muassa valmiutta tarkastella alan varsin tiukkoja kielitaitovaatimuksia.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus

Ammatilliseen koulutukseen ehdotetaan 1,032 miljardia euroa, joka on noin 17 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisen talousarvion määräraha. Keskuskauppakamari huomauttaa, että tosiasiallisesti ammatillisen koulutuksen rahoitusasema ei parane vaan se heikkenee lähes 20 miljoonalla eurolla. Vuoden 2022 loppuun päättyvät opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen osoitetut tulevaisuusinvestointirahat, joka tarkoittaa tosiasiallisesti 70 miljoonan euron leikkausta ammatillisen koulutuksen rahoitukseen. Tätä kompensoidaan vahvistamalla perusrahoitusta 50 miljoonalla eurolla, jota Keskuskauppakamari pitää erittäin kannatettavana. Ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoitus näyttää vuotta 2022 suuremmalta, kun huomioidaan indeksikorotukset ja kertaluonteinen hoiva-avustajien kouluttamiseen tarkoitettu rahoitus.

Keskuskauppakamari pitää ammatillisen koulutuksen rahoituksen indeksikorotusta erittäin tärkeänä, mutta huomauttaa, että indeksikorotusta ei voi varsinaisesti pitää lisärahoituksena, vaan se menee kokonaisuudessaan kattamaan yleisen kustannustason nousun vaikutusta.

Kauppakamareiden jäsenyrityskyselyn mukaan yritykset tarvitsevat eniten nimenomaan ammatillisesta koulutuksesta valmistuneita osaajia. Näin vastasi 54,5 prosenttia yrityksistä. Ammatillisen koulutuksen suorittaneiden osaajien tarve on tällä hetkellä määrällisesti huomattavasti suurempi kuin esimerkiksi korkeakoulutettujen osaajien tarve. Jäsenyrityskyselyn tuloksista nousi esiin huolestuttavina ilmiöinä vastavalmistuneiden ammattiosaamisen heikentyminen ja koulutusmäärien riittämättömyys. Yrityksistä hieman yli 40 prosenttia koki, että vastavalmistuneiden ammattiosaaminen on heikentynyt viime vuosina ja hieman yli 60 prosenttia koki, että oppilaitokset eivät tuota riittävästi osaajia yritysten tarpeisiin. Keskuskauppakamari painottaakin, että osaajapulaan vastaaminen ja koulutuksen laadun turvaaminen vaatii ammatilliseen koulutukseen panostamista.

Ammatillisen koulutuksen koulutuskorvauskokeilu

Talousarvioesityksessä osoitetaan viisi miljoonaa euroa ammatillisen koulutuksen koulutuskorvauskokeiluun. Kokeilu on kolmivuotinen ja se alkoi vuonna 2022. Kokeilussa seurataan korotetun koulutuskorvauksen kohdentamisen vaikutuksia nuorten alle 20-vuotiaiden oppisopimusopiskelijoiden määrään.

Keskuskauppakamari huomauttaa, että koulutuskorvauskokeilu on liian tiukasta rajattu ja heikosti resursoitu, jotta sillä saataisiin aikaan toivottuja vaikutuksia. Nuoret ovat aliedustettuja oppisopimuskoulutuksessa, koska työnantajille on taloudellisesti kannattamatonta ottaa oppisopimuskoulutukseen vailla ammatillista peruskoulutusta ja työkokemusta oleva henkilö, jonka tuottavuus on heikko, mutta silti hänelle on maksettava työehtosopimuksen mukaista minimipalkkaa. Toisin sanoen alkuvaiheessa tuottavuuden ja kustannusten välillä on yritysten näkökulmasta liian suuri kuilu.

Keskuskauppakamari on esittänyt uuden oppisopimustuen käyttöönottoa. Tuella porrastettaisiin työnantajan palkkauskustannuksia tilanteessa, jossa työnantaja ottaisi oppisopimuskoulutukseen alle 30-vuotiaan vailla ammatillista peruskoulutusta olevan henkilön. Tuki olisi oppisopimuksen alussa suurempi, mutta pienenisi opintojen edetessä ja osaamisen karttuessa. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan uuden oppisopimustuen valmistelu pitäisi käynnistää välittömästi. Toinen ratkaisuvaihtoehto samaan ongelmaan on irrottaa oppisopimuskoulutuksen kytkentä työehtosopimuksiin ja mahdollistaa työehtosopimusten minimitasoa matalampi palkkataso oppisopimuskoulutuksen alkuvaiheessa.

Koulutustason nostaminen

Kansallinen tavoite koulutustason nostamisesta vaatii korkeakoulutuksen koulutusmäärien kasvattamista. Alun perin vuoteen 2030 asetettua tavoite siitä, että 50 prosenttia nuorista

ikäluokista olisi korkeakoulutettuja, on jo karannut käsistä. Käytännössä tavoitteen saavuttaminen on mahdollista vasta vuoden 2035 tienoilla ja sekin vaatii määrätietoisia ja pitkäjänteisiä toimenpiteitä.

Korkeakoulujen, erityisesti ammattikorkeakoulujen, rahoitus on tiukentunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston laskelmien mukaan yksi ammattikorkeakoulututkinto tuotetaan nyt 10 000 euroa halvemmalla kuin kymmenen vuotta sitten. Kuluvalla hallituskaudella rahoitukseen on tehty toivottuja korjauksia. Samalla koulutusmääriä on kasvatettu. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan koulutusmäärien kasvattaminen ilman lisärahoitusta ei ole merkittävässä määrin mahdollista. Huomautamme myös, että rahoituksen pitäisi olla pitkäjänteistä, ei kertaluonteista tai määräaikaista.

Korkeakoulujen rahoitusasema vahvistuu hieman, koska rahoitukseen tehdään indeksikorotukset. Samalla kuitenkin EU:n elpymisvälineen kautta aloituspaikkojen lisäämiseen saatu rahoitus päättyy. Keskuskauppakamari ymmärtää EU:n elpymisvälineestä saadun rahoituksen määräaikaaisuuden, mutta on silti huolissaan siitä, miten korkeakoulut pystyvät kasvattamaan opiskelijamääriä nykyrahoituksella.

Keskuskauppakamari huomauttaa, että koulutustason nostamisessa on kysymys osaavan työvoiman tarpeeseen vastaamisesta pitkällä aikajänteellä. Esimerkiksi opetushallituksen ennakointityön perusteella poistuman korvaamiseen ja uusiin työpaikkoihin tarvitaan 1,15 miljoonaa työntekijää vuosina 2017–2035. Uudesta työvoimasta 56 prosentilla tulisi olla korkeakoulututkinto ja 42 prosentilla ammatillisen koulutuksen tutkinto. Uusissa syntyvissä työpaikoissa jopa 75 prosenttia työntekijöistä tarvitsee korkeakoulututkinnon.

Alueellisiin tarpeisiin vastaaminen

Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen vaatii koulutusjärjestelmän sääntelyn keventämistä. Työvoimatarpeet ovat usein alueellisia ja siksi koulutusjärjestelmän pitäisi pystyä vastaamaan nykyistä ketterämmin alueellisiin tarpeisiin. Tämä koskee sekä ammatillista koulutusta että korkeakoulutusta.

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan koulutusvastuisiin ja -määriin liittyvää sääntelyä pitää keventää siten, että päätöksiä voidaan tehdä enemmän koulutuksenjärjestäjien ja alueen elinkeinoelämän yhteistyönä. Käytännössä tämä tarkoittaa koulutusvastuiden osalta tutkinto-ohjelmakohtaisesta sääntelystä koulutuslakohtaiseen sääntelyyn siirtymistä. Myös koulutusmäärien osalta pitää saada joustoa, jotta koulutuksenjärjestäjät voivat nopeammin vastata toiminta-alueellaan ilmeneviin tarpeisiin.

Ukrainalaisten tukeminen

Osana talousarvioesitystä on esitetty turvattavaksi rahoitus Venäjän hyökkäyssotaa pakenevien ukrainalaisten tukemiseen. Osaamisen kehittämisen saralla määrärahoja varataan muun muassa

perusopetukseen, valmistavaan opetukseen, varhaiskasvatukseen ja kotoutumiskoulutukseen. Myös Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenoihin esitetään lisäystä ukrainalaisille kohdennettaviin koulutuksiin.

Keskuskauppakamari pitää erittäin tärkeänä, että Suomi auttaa ja tukee sotaa pakenevia ukrainalaisia. Suomeen on saapunut jo noin 40 000 ukrainalaista tilapäisen suojelun perusteella. Arvion mukaan määrä nousisi tämän vuoden aikana 48 000 ja ensi vuoden aikana lähelle 80 000. Suomeen tulleiden osalta työikäisten työllistymistä pitää tukea mahdollisimman tehokkaasti ja lasten osalta varmistaa nopea varhaiskasvatuksen ja koulutuksen aloitus.

Sisäministeriön kesällä tekemän selvityksen mukaan 27 prosenttia Suomeen tulleista ukrainalaisista aikoi jäädä Suomeen ja 40 prosenttia ei vielä tiedä, aikooko jäädä vai palata. Toisin sanoen jopa 70 prosenttia Suomeen tulleista ukrainalaisista voisi jäädä Suomeen. Selvityksen mukaan Suomeen haluttiin tulla, koska Suomella on hyvä maine, Suomessa oli ystäviä ja sukulaisia sekä koska Suomessa on hyvät työllistymis- ja opiskelumahdollisuudet.

Keskuskauppakamari painottaa, että Suomen pitää pyrkiä siihen, että mahdollisimman moni ukrainalainen voi jäädä Suomeen asumaan ja työskentelemään. Yksi keskeinen asia tämän osalta on se, että varmistetaan tilapäisen suojelun päätyttyä sujuva siirtymä pidemmän oleskelun mahdollistavalle oleskeluluvalle. Mikäli ukrainalainen henkilö on jo työllistynyt Suomeen, ei ole mitään perustetta sille, että Suomi laittaa hänet pitkäksi aika oleskelulupabyrokratian rattaisiin pyörimään.

Lisää ulkomaalaisia osaajia Suomeen

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan yksi keskeisimpiä keinoja osaavan työvoiman saatavuuden haasteiden helpottamiseksi on osaamiseen perustuvan maahanmuuton merkittävä lisääminen. Tämä tarkoittaa työhön perustuvan maahanmuuton lisäksi myös opiskeluun perustuvan maahanmuuton kasvattamista. Keskuskauppakamari kannattaa kansallista tavoitetta kaksinkertaistaa työhön perustuva maahanmuutto ja kolminkertaistaa kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrä.

Vuonna 2021 oli Suomen toistaiseksi paras työperäisen maahanmuuton vuosi. Työn perusteella ensimmäisiä oleskelulupia myönnettiin yhteensä 11 428 ja EU-kansalaisten rekisteröintejä työn perusteella tehtiin 5 333. Työhön perustuvista oleskelulupahakemuksista 7 548 edellytti osaratkaisua eli oli saatavuusharkinnan piirissä. Näistä 19,1 prosenttia sai kielteisen päätöksen. Opiskelun perusteella ensimmäisiä oleskelulupia myönnettiin 5 837 ja EU-kansalaisten rekisteröintejä tehtiin 1 786. Vuonna 2022 ylitettiin vuoden 2021 määrä jo elo-syyskuun aikana.

Keskuskauppakamari painottaa, että työhön perustuvan maahanmuuton positiivinen määrällinen kehitys johtuu ensisijaisesti pahentuneesta työvoimapulasta. Yhä useampi yritys on laajentanut rekrytointejaan maan rajojen ulkopuolelle, koska tarvittavaa työvoimaa ei ole saatavilla

kotimaassa. Jonkinlainen vaikutus on myös ollut hallituksen toimilla osaamiseen perustuvan maahanmuuton lisäämiseksi.

Keskuskauppakamari huomauttaa, että hallituksen toimet maahanmuuton vauhdittamiseksi ovat olleet oikeansuuntaisia, mutta riittämättömiä ja kohdentuneet erityisesti huippuosaajien maahanmuuton vauhdittamiseen. Kuitenkin kuten osiossa ”Valtava pula osaavasta työvoimasta” on esitetty, kohdistuu yritysten määrällinen tarve erityisesti ammatillisen koulutuksen suorittaneisiin työntekijöihin eli ns. duunareihin. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan maahanmuuttoa pitäisi vauhdittaa myös työntekijöiden osalta ja käytännössä tämä tarkoittaa saatavuusharkinnasta luopumista.

Kauppakamareiden jäsenyrityskyselyn mukaan noin 40 prosenttia yrityksistä on rekrytoinut tai vuokrannut ulkomaalaisia osaajia viimeisen viiden vuoden aikana. Määrässä ei ole tapahtunut kehitystä viime vuosien aikana. Noin neljännes niistä yrityksistä, jotka eivät vielä ole rekrytoineet ulkomaalaisia osaajia, ovat valmiita harkitsemaan rekrytoimista. Niistä yrityksistä, jotka ovat rekrytoineet ulkomaalaisia osaajia, vain noin viidellä prosentilla on negatiivisia kokemuksia. Toisin sanoen lähes kaikki ulkomaalaisia osaajia rekrytoineet yritykset ovat tyytyväisiä rekrytointeihinsa. Yritykset pitävät saatavuusharkintaa ongelmallisena ja kyselyn mukaan vain noin 12 prosenttia yrityksistä haluaa säilyttää nykyisen saatavuusharkintajärjestelmän.

Keskeisimmät keinot maahanmuuton vauhdittamiseksi

Oleskelulupien käsittely on saatava nopeammin käyntiin. Oleskelulupaprosessin käynnistämistä voidaan nopeuttaa merkittävästi ottamalla käyttöön sähköinen tunnistautuminen sekä edustustojen yhteydessä järjestetty automatisoitu tunnistautuminen (tunnistautumiskopit). Sähköisessä tunnistautumisessa henkilöllisyyden todistaminen tehtäisiin ensivaiheessa mahdollisimman luotettavalla tavalla sähköisesti lähtömaasta käsin ja lopullinen henkilöllisyyden todistaminen (ml. biometriset tunnisteet) tehtäisiin maahan tultaessa rajamuodollisuuksien yhteydessä.

Lainsäädäntöä kansallisesta viisumista (ns. D-viisumi) pitää muuttaa siten, että se mahdollistaa nopean maahantulon oleskelulupahakemuksen vireyttämisen jälkeen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että viisumi pitää myöntää heti, kun oleskelulupahakemus työn tai opiskelun perusteella on laitettu vireille. Tällä tavoin henkilö voisi tulla nopeasti maahan ja oleskelulupa ehdittäisiin käsitellä loppuun viisumin voimassaolon aikana. Suomeen pitäisi myös luoda uusi kansallinen viisumi työnhakua varten.

Työntekijöiden oleskelulupiin liittyvästä saatavuusharkinnasta tulee luopua välittömästi. Saatavuusharkinnasta luopuminen olisi Suomelle kilpailuetu, joka lisäisi maamme houkuttelevuutta ulkomaalaisten osaajien silmissä. Saatavuusharkinta muodostaa liian usein esteen ulkomaalaisen työvoiman rekrytoinnille. Tämä siitäkkin huolimatta, että todellisuudessa osaavaa työvoimaa ei ole saatavissa kotimaasta.

Perheenyhdistämiseen liittyvät käytännöt, erityisesti toimeentulon turvaamisen rajat, on tarkastettava ja arvioitava uudelleen. Käytäntöjen pitää olla sellaiset, että Suomi ei menetä osajia tiukkojen perheenyhdistämiseen liittyvien rajoitteiden takia. Tarkastelussa on myös huomioitava pidemmän aikavälin vaikutukset.

Oleskelulupaprosessin digitalisaatiota ja automatisaatiota pitää lisätä sekä turvata riittävät resurssit käsittelylle. Tavoitteena pitää olla nostaa sähköisesti jätettyjen oleskelulupahakemusten määrää lähelle 100 prosenttia kaikista haetuista oleskeluluvista ja automatisoida mahdollisimman suuri osa käsittelyprosessista. Automaattisen päätöksenteon käyttöönottoaminen vaatii sen mahdollistavan lainsäädännön hyväksymistä.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Mikko Valtonen
johtava asiantuntija

Lisätietoja:

Mikko Valtonen
johtava asiantuntija
puh. 040 867 8250
mikko.valtonen@chamber.fi

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

Aleksanterinkatu 17, PL 1000 | 00100 HELSINKI | +358 9 4242 6200
kauppakamari.fi

